

२३१ (४५)

॥ श्रीजिनाय नम ॥

॥ श्रीयुगादीशदेशना ॥

(कर्ता—श्रीमोमडनगणी)

उपावी प्रसिद्ध करनार

पडित श्रावक हीरालाल हमराज (जामनगरवाळ)

वीरसवत्—१४३७ विमसवत्—१९६९ सने १९१२

कि रु-१-७-०

॥ श्रीजिनाय नम ॥

॥ अथ श्रीयुगादीशदेशना प्रारभ्यते ॥

(कर्ता श्रीमोमढनगणी)

उपावी प्रसिद्ध कुरनार—पंडित श्रावक हीरालाल हसरज (जामनगरवाळा)

श्रीमानादिजिन 'श्रेयो' । विश्राणयतु 'जाविना ॥ युगादो युग्मिना 'रास्ता । 'धर्मकर्मव्यवस्थि
ते ॥ १ ॥ यस्या 'श्रवणमात्रेण' । जन्मकोटिकृतान्यपि ॥ नश्यत्येनासि' जतूना । सा 'युगादिजि
ने' शितु ॥ २ ॥ पुत्रपोधकरी' धर्म—देशना' किचिदुच्यते ॥ स्वान्ययो 'पुण्यपोपाय' । मया 'मोपा'
य' चैनसा' ॥ ३ ॥ 'युग्म' ॥ तथाहि—युग्मिलोकानृजुजडान् । 'व्यवहारे' प्रवर्तयन् ॥ युगादौ श्रीयु
गादीश—श्रिर' राज्यमंपालयत् ॥ ४ ॥ अथ' प्रथयितु' पथ्य । तथ्य' मुक्तिपथ' नृणा ॥ स' प्रात्राजी
त' स्वय' पुत्रान् । न्यस्य' राज्ये' पृथक्पृथक् ॥ ५ ॥ सहस्र' शरद' स्वामी' । खड्गधाराव्रत' चरन् ॥ सु
दुस्तंप तपस्तपवा । केवलज्ञानमाप्तवान् ॥ ६ ॥ अथ' परस्वामभूजर्ता । भरतेश्वरभूपति ॥ आजूह

युगा | सर्वैस्तेनात्मनिर्गता । प्रथम पृञ्चते पिता ॥ पश्चाद्यथा तदादेश । पुन 'कार्य' विधीयते ॥ १७ ॥
 देश० | इत्यालोच्याष्टनवति—कुमारा 'स्फटिकाचरो' ॥ ययु 'प्रश्रयितु तात । वृषभ 'जिनपुंगव ॥ १० ॥ प्र
 भु 'प्रदक्षिणीकृत्य । नत्वा 'स्तुत्वा 'च' तत्र 'ते' ॥ उपाविशन् 'यथास्थान ॥ देवमानससदि' ॥ ११ ॥
 ३ | अथारेत्ते जगन्नाथ—प्रथम 'पुण्यदेशना' ॥ मोहापोहाय 'पुत्राणा' । सदोहाय 'च' सपदां ॥ १२ ॥
 तथाहि—दुष्कर्मप्रधनीपाया । अतराया 'सुखश्रियां' ॥ तपसामामया 'हेया' । कपाया 'प्रथम' बुधै'
 ॥ १३ ॥ सकृपायो 'नर' सत्सु । गुणवानपि 'नार्हति ॥ यतो 'न' विपसपृक्त' परमान्नमपीष्यते ॥ १४ ॥
 यथा 'प्रज्ज्वलितोऽरण्य ॥ दग्नाग्निर्दहति 'द्रुत ॥ कपायवशगो 'जतु—स्तथा 'जन्मार्जित तप ॥ १५ ॥
 धर्मश्चित्ते दुराधेय । कपायकृद्बुपात्मना ॥ रगो 'यथा' कुसुमस्य । नीलीजात्रितवाससि ॥ १६ ॥ य
 यात्यज 'स्पृशन् 'स्वर्ण—वारिणापि 'न शुद्ध्यति ॥ सकृपायस्तथा 'जतु—स्तपसापि 'न शुद्धिभाक् ॥
 ॥ १७ ॥ हस्त्येकदिनेनैव । तेज 'पाणमासिक' ज्वर ॥ क्रोध 'पुन' क्षणेनापि । पूर्वकोट्यर्जित त
 प ॥ १८ ॥ सन्निपातज्वरेणैव । क्रोधेन 'व्याकुलो' नर ॥ कृत्याकृत्यविवेकेऽहो । विद्वानपि 'जनी
 जवेत् ॥ १९ ॥ तपोभिर्भृशमुत्कृष्टै—रावर्जितसुरौ मुनी ॥ कराद्यौत्करौ 'कोपात् । प्रयातौ 'नरकाव

जरां
 स्त
 ३

युगा
देश

९

स्यारी

दृष्यदृष्यिवीजर्तु—ज्येष्ठत्रातुरपि श्रिय ॥ विजित्याशु जिघृक्षाम—स्तीव्रलोचोदयादय ॥ ४३ ॥ ए
व 'चतुर्निरप्युग्रै' । कपायै 'कटुपाशया' ॥ कथ 'तात प्रविष्यामो' । यास्यामो वा गतौ 'क हा ॥ ४४ ॥
अथादिशत् 'पुन स्वामी' । वत्सा 'कटुफलोदया ॥ चत्वारोऽपि' विधीयते' । न 'कपाया' हितैपिभि'
॥ ४५ ॥ वत्सा 'खण्डारायीद्वय' । प्रनिर्वेदकारण ॥ सकपायकुटुमस्य । दृष्टतोऽत्र 'निशम्यता' ॥
॥ ४६ ॥ जजूद्वीपेऽत्र भरते' । नि समानसमृद्धिनि ॥ आसीत्स्वर्गपुरस्पर्धि । पुर 'विजयवर्धन' ॥
॥ ४७ ॥ तस्मिन्नुन्निद्रजडश्री । रुद्रदेवोऽभिधानत ॥ श्रेष्ठी श्रेष्ठगुणश्रेणि—पात्र सत्र श्रियामंभूत्
॥ ४८ ॥ पर 'स रोपदोपेण । गुणानप्यदूपयत् ॥ निज त्रिदोपहतापि । कटुत्वेन 'यथा जने ॥
॥ ४९ ॥ प्रेयसी श्रेयसीजक्ति—स्तस्यांहुतगुणवत्यपि ॥ रोपेणांशिरिखारूपा ॥ सुरूपान्शिरिखाजि
धा ॥ ५० ॥ निमित्तेऽप्यनिमित्ते' वा । क्रोधोद्बोधेन 'तावुभौ' ॥ सखेहालापहास्यादि । मिथो 'जातु'
न 'तेनतु ॥ ५१ ॥ तयो 'ऋमार्दजायत' । पुत्रास्त्रासोप्रितास्त्रय ॥ रुगरश्च 'कुम्भश्च' । सागरश्चेति'
नामत ॥ ५२ ॥ तिस्रोऽथेन्यसुता नाम्ना' । शिखानिभृतिसचया ॥ ५३ ॥ ऋमेणोद्वाहयामास । यौवने 'स'
सुतैस्त्रिभि' ॥ ५३ ॥ चतुर्निरपि' कोपाद्यै । कपायै 'प्रप्रलोदयै' ॥ विज्यैव 'ऋमार्त्तेपु' । द्वद्व 'द्वद्व

युगा | देश० ७ मया' दत्तोऽथ'दीनार—सहस्र' स्थाप्यता रह' ॥ ६५ ॥ स्तुपाणामिदमाख्येय । न कदाचित्त्वया'पि
 ये ॥ कुड्यातरस्थिताऽश्रौपी—दखिल निमृतिश्च तत् ॥ ६६ ॥ अन्यदा चावदत् श्रेष्ठी । पत्नीमिति'
 क्तिताविमौ' ॥ निधीयमानौ'दीनार—सहस्रौ पश्य'बद्धजे' ॥ ६७ ॥ विसृचिक्काग्निहृत्पुत्र—नीरौरग'
 विपादिभि ॥ मृतिश्चेज्जातु'जायेत । ममाकस्मादंतर्किता ॥ ६८ ॥ परलोका'पपाथस्य । मम'पत्नि
 'त्वया तदा ॥ मन्नामैतद्व्ययेनात्र । देय'सुकृतरामल' ॥ ६९ ॥ अथमत्य'सुतान्'काते । विश्वासा
 'ज्ञोप्यमप्यद ॥ तवैवाख्यायि'यत्पत्नी' । पत्यु'समसुखांसुखा ॥ ७० ॥ रुद्रदेवेन'जायाया' । प्रोच्य-
 मान'रहस्यपि ॥ कुम्भग कपटी कुड्या—तरस्थ' श्रुतवानिद' ॥ ७१ ॥ अथान्यदा'तदागभ्या । श्व
 शुरेणार्पित धन' ॥ श्वश्रू कथंचिदागर्ज्य' । विभज्यादीयते ध्रुव' ॥ ७२ ॥ अन्योन्य मत्रयित्वेति' ।
 बुद्धे निमृतिसचये ॥ कैतवेनाहतु श्वश्रू । गण्पाविलविलोचने ॥ ७३ ॥ युग्म ॥ शिला'ज्येष्ठव
 धूर्मात—गर्वेणोन्नतकधरा ॥ स्नानाभ्यगादिसत्कार । तनोस्तव तनोति'न ॥ ७४ ॥ यौवनोन्मत्त
 चित्ताभ्या—मावान्यामपि' नात्र यत् ॥ अद्ययापत्तगतेने' । तनो'स्नानादिसत्कृति ॥ ७५ ॥ द्या
 वा'तु'साप्रत'पश्चा—तापज्वलनमात्मन ॥ निर्वापयितु'मिच्छाव । श्वश्रूसत्कृतिवारिभि ॥ ७६ ॥ ५

युगा
देश०

८

॥ ८८ ॥ आस्मिकेऽपि मरणे । मम जातुचिदागते ॥ जगाम्युत्सावणा चैव—मेतदुक्तेर्धनार्पणा
त् ॥ ८९ ॥ सर्वकर्मसु भद्रेव । साहकारतया शिला ॥ मया त्यक्ता पुरापीति । तस्या स्व कथम
र्ष्यते ॥ ९० ॥ इत्यालोच्याग्निशिखया । तत्स्थान दर्शित तयो ॥ युगभ्या मन्मृतौ ग्राह्य । स्व वि
ज्येत्येवादि च ॥ ९१ ॥ मातर्ज्याश्चिरायुस्त्व । किं कार्यममुनावयो ॥ इति नि स्पृहतादन्न—
माविर्भावयत स्म ते ॥ ९२ ॥ वचयित्वान्यदा श्वश्रू । लोभेनादाय तन्न ॥ निरीथेऽन्यत्र भूपा
ठे । रहस्तान्या निचिक्षिपे ॥ ९३ ॥ मृतार्थान्या ततस्तान्या । पतिमातरि सत्कृति ॥ छायेव दि
नपूर्वार्धे । हीयमाना व्यधीयत ॥ ९४ ॥ प्रागादरमथांलोम्य । पश्चाच्चानादर तयो ॥ चक्रितोमि
शिखा चित्ते ॥ निजमैदिष्ट त निधि ॥ ९५ ॥ अनवेद्यांय सा दध्यौ । हतो नून निधिर्मम ॥ मा
याविनीभ्यामेताभ्या । यत्स्थान वेत्ति नापर ॥ ९६ ॥ सासृयमथ सांप्रादी—ज्जानीयस्त स्नुषे यु
वा ॥ ते अपि प्रोचतुर्मात—निधि विद्धो यदि त्रिधा ॥ ९७ ॥ देवस्य सद्गुरुणा च । स्पृशाप्रश्चर
णौ तदा ॥ सर्वतीर्थगरीयस्या । ऋतुमातुस्तथा तव ॥ ९८ ॥ कुट्यानां शपथै शुद्धि—र्घ्यलीकेन
महत्यपि ॥ प्राणातेऽपि ततो मिथ्या । कुलीनास्तान्न कुर्वते ॥ ९९ ॥ यावयो शपथैरेतै । प्रत्य

युगा
दे०
११
१

त्य'। ताभ्यां'कनिपयैर्दिने' ॥ भृशमाजर्जितस्तात—श्चितयामासिवानिति' ॥ १२ ॥ प्रांतपुण्यव्ययार्थ
 यत्'। स्थापित उविण मया ॥ पुण्यव्ययस्य'वित्तस्य'। सुस्थानस्थापन'स्मृत' ॥ १३ ॥ सुस्थान'चा
 दिम तत्र । पुत्र पित्रो'प्रपूजक' ॥ कुम्भसागरौ'चैत्र'। पित्रोर्त्यतभक्तिकौ' ॥ १४ ॥ न्यासीकृत'
 धनस्थान' ॥ दर्शयाम्येतयोस्तत' ॥ ज्ञात्री'पुण्यव्ययोऽप्येव—मनृणश्चाहमेतयो' ॥ १५ ॥ विचित्ये
 त्याह तौ वसा । युवाभ्या'मरणे मम' ॥ द्विसहस्रमित'वत्सौ'। गृहीतव्यमिद'धन' ॥ १६ ॥ ग्राज
 न्महुर्विनीतत्वा—दनिष्ठो रुगरस्तु मे ॥ युवाभ्यामर्पणीयोऽस्मै'। न ज्ञागोऽस्य'धनस्य'तत्' ॥ १७ ॥
 आहतुस्तौ'चिर'तातो'। नदतात्'कि'धनेन'नौ ॥ छत्रांकारस्त्वमस्माक—मापत्तापहरोऽसि'यत् ॥
 ॥ १८ ॥ यत्—यत्र'तत्रापि'सुखम'। धन'लाभोदये'नृणा' ॥ हितान्वेषी'पुनस्तात'। पत्तनेऽपि
 न लन्यते ॥ १९ ॥ उद्भना चेति विश्वास्य । वप्तामृजुचेतस' ॥ लोजात्तान्यां'निधिलोत्वा'। रहो'
 ऽन्यत्र न्यधीयत' ॥ २० ॥ ततस्तांन्या'च'पिनयो—पचार'खडित'पितु' ॥ पतगरगवत्तिष्ठे—चि
 राय'न'हि'कृत्रिम' ॥ २१ ॥ खडिते विनये रुद्र—देवश्चेतसि शक्ति ॥ ऐक्षिष्ट'सुतयोऽरुक्त'। नि
 धिस्थान'रह'सुधी' ॥ २२ ॥ सत्कलत्रमिवापत्य—शून्य'शून्यमवेदय'तत् ॥ विलदा'सिक्ककभ्रष्ट-

२१५०१

२-५५५-११२ ॥

३०३

युगा
देश०
१३

गीताय । साख्यद्रोपारुणेक्षणा ॥ यदाह तत्करे लम्बा । कुल यात तदैव मे ॥ ३५ ॥ उक्तिप्रत्यु
क्तिजिश्चैव । प्रवृद्धे कलहे भृश ॥ जघान निर्दय श्रेष्ठी । दडेनाग्निशिखा रूपा ॥ ३६ ॥ अवितव्य
तया तेन । मर्मघातेन तत्क्षणात् ॥ श्रेष्ठिनी मुमुचे रुद्र—देवाद्गीतैरिवासुजि ॥ ३७ ॥ रौद्रध्या
नेन सा मृत्वा । स्वसङ्गन्युदपद्यत् ॥ रक्तेक्षणा विपोदग्रा । कृष्णजाया महोरगी ॥ ३८ ॥ ब्राम्ह्यती
तस्ततो वीक्ष्य । त निधि मुदिताथ सा ॥ अधिष्टाय च लोनेन । तत्रैवास्थात्सदा सुख ॥ ३९ ॥
गृह्णाना निधिमन्येष्टु—र्वचयित्वाय सचया ॥ दष्टा वैरेण सर्पिण्या । ममार निहृतिर्लवु ॥ ४० ॥
ध्यातभ्यानेन तत्रैव । नकुली साप्यजायत ॥ लोनेन कलहायेते । निधानार्थ मियश्च ते ॥ ४१ ॥
भृश स्वागनिधिप्राप्ति—मुदिता सचयाप्यथ ॥ मृता हृष्टोरगीदष्टा । कार्येणोपनिधिस्थिता ॥ ४२ ॥
लोभोदयेन सजाता । स्वमङ्गन्येव सा शुनी ॥ ताडितापि च सा मोहा—ङ्गातु मुचति नागण ॥
॥ ४३ ॥ विपेण सागरेणापि । निधिबुद्धेन मारित ॥ कुम्भ समद्रुसर्पा । गेहात कालदारुण
॥ ४४ ॥ त वीक्ष्य स्वनिधि लोना—तत्रैवास्थात्स सर्वदा ॥ सागरोऽपि निधि गृह्णन् । दष्टस्तेना-
त्मवैरत ॥ ४५ ॥ तत्काल च मृत सोऽभू—न्नकुलो निधिसन्निधौ ॥ युध्येते निधिलोभेन । मि

युगा
देश०

१५

सोऽहम् ॥ तत्र माध्यस्थ्यमन्येषा—मन्येषां च विरागता ॥ ५७ ॥ ज्ञानगर्जमुनिर्ज्ञानी । प्रमन्
गोचरचर्यया ॥ तस्मिन्नवसरे श्रेष्ठि—पुण्यैर्भिद्वार्थमाविरात ॥ ५८ ॥ वृत्त श्रेष्ठिकुटुम्बस्य । ज्ञाना
ज्ज्ञानम् यथातथ ॥ हा कपायविपाकोऽय—मित्युक्त्वा डाह् च निर्ययौ ॥ ६० ॥ पुरो भूत्वा मुनि
श्रेष्ठी ॥ क्लिन्यग्रोऽपि पृष्टवान् ॥ तद्वाम्यार्थमथोवाच । साधु सौम्य निगम्यता ॥ ६१ ॥ एतद्भवति
जगद्गृह—विलसितमतिकुटुकपायतरुकुसुम् ॥ निर्वेदाय बुधाना—मबुधजनाना तु हास्याय ॥
॥ ६२ ॥ कुम्भसागरौ पुत्रौ । भुजगनकुलाविमौ ॥ सर्पिण्येषा चाते पत्नी । नकुली निरुति पु
न ॥ ६३ ॥ सचयैषा शुनी चैव । कपायैस्त्वकुटुम्बक ॥ अन्यान्यरूपता नीत । नटपेटकम्बुध्रुव ॥
॥ ६४ ॥ आख्याते मुनिना पूर्व—जववृत्ते च तत्पुर ॥ जातिस्फुरणतो बुद्धा । जीवा पचोरगाद
य ॥ ६५ ॥ प्रपद्यानशन साधो । शातवैरा परस्पर ॥ पश्चात्तापेन दुष्कर्म । दलयित्वा ययुर्दिव
॥ ६६ ॥ तत सजातमवेगौ । रुद्रदेवश्च रूगर ॥ श्रुतसागरसुरीश—पार्थे प्रवजिताबुभौ ॥ ६७ ॥
रुद्रदेवरूपिर्जातु । श्रमणावश्यकंऽलम् ॥ प्रवर्तकै प्रेर्यमाण । पूर्वाभ्यासेन कुप्यति ॥ ६८ ॥ रू
गरर्षिरपि तप—स्तपमानोऽपि दुस्तप ॥ नमति प्राक्स्वभावेन । न हि रत्नाधिकानपि ॥ ६९ ॥

युगा ॥ ज्ञानपूर्विणो ॥ ७१ ॥ युगा इत्थंर्महोपेण ॥ कथायकद्वयपारायौ ॥ मेपित 'माधुजिर्नित्य—सहायेर्ध
 मर्मसु ॥ ७२ ॥ ऐहिंसासुमिफानेक—सुपुत्रेणिनियधन ॥ मूलोत्तरगुणग्रामा—धिष्ठित सुकृताकर
 ॥ ७३ ॥ गत्राम परित्यज्य ॥ प्रपन्नौ माधुर्गोर्हित ॥ यत्नीतलविहारित्व ॥ दु खदुर्गतिकारण ॥ ७४ ॥
 चतुर्नि त्वापुक् ॥ परिणामहित धर्म ॥ तयोरित्युपदिष्टान् ॥ सुपर्मा म तिरोधाव ॥ विगुह्योत
 यद्वतु ॥ ७५ ॥ तदास्योत्पन्नमयेगौ ॥ रुद्रदेवर्षिरूगरो ॥ श्रुतसागरसूरीज ॥ व्रतार्थ पुनरीयतु ॥
 ॥ ७६ ॥ क्रोधमानाधिस्त्वेन ॥ युययोर्दुर्कर व्रत ॥ इत्युक्ते 'गुरुणा रुद्र—देव सवेगरंगत ॥ ७७ ॥
 कारणेऽपि न कुर्यामि ॥ यापङ्कीय 'मनागपि ॥ जग्रादाजिग्रह सूरि—साक्षीति व्रतसाग्रह ॥ ७८ ॥
 यापङ्कीय 'गुरुत्वान—राक्षसवृत्तपस्विपु ॥ विधास्ये विनयचेष्ट—मन्निजग्राह रूगर ॥ ७९ ॥
 ज्ञात्वात्वाभगैराग्य—रगौ 'रुद्रर्षिरूगमै ॥ गुरुणालोचना 'दत्त्वा ॥ प्राग्यज्ञे 'प्रवेशितौ ॥ ८० ॥
 यष्टमात्वात्पनीचार—परिहारेण नित्यज ॥ अग्रमत्ततया सम्यग् ॥ स्वायाय सृजत स्म तौ ॥ ८१ ॥
 सम्यक्त्वमिश्रमिथ्यात्व—'कर्मपुजत्रयदायात् ॥ अष्टधा दर्शनाचार ॥ सम्यगांचरत स्म तौ ॥ ८२ ॥ क
 येन 'त्तिष्ठचारित्रा—वरणायस्य कर्मण ॥ तौ 'यथाख्यातचारित्रि ॥ निरतीचारमापतु ॥ ८३ ॥ ऐहि

युगा रानायां प्रथमोद्वास समाप्त ॥ श्रीरस्तु ॥

देश०

१९

॥ अथ द्वितीयोद्वास प्रारभ्यते ॥

अत्रांतरे 'प्रज्ञो' पुत्र । कुरूणामधिप कुरु ॥ तात 'विज्ञपयत्येवं' । ललाटघटितांजलि ॥ १५ ॥
विपाक 'कर्मणामिदं । त्वया 'नो' गदित 'प्रज्ञो' ॥ पर 'पुत्रादिकप्रेम—पारो'स्य' खड्ग 'दुस्त्यज ॥ १६ ॥
एकतो 'हूर्जयो मोहो' । जवनीरुन्यतस्तु 'न' ॥ हा व्याघ्रदुस्तटीन्यायोः । विपमोस्य समाययौ ॥ १७ ॥
अथ 'चाख्यत् प्रचूर्वत्सा—स्तुव वैपयिक सुख' ॥ अनित्य च जवेत्तत्तु । नित्यमात्यतिक 'शिवे ॥
॥ १८ ॥ शुजाशुजगतौ 'जीव' । प्रेत्य याता 'तु' यत्र 'य ॥ मनोवच कायचेष्ट । सजवेत्तस्य 'तादृशी'
॥ १९ ॥ गण 'ज्वज्वयर । मप्र 'हीण' च 'हीणतरग' वा ॥ जेण जिहि 'गतव' । चिठावि 'से' तारिसी'
होइ ॥ २० ॥ कर्मानुभावजनित । सौम्या सवेगकारण ॥ पचानामंथ 'जीवाना । वृत्तमत्र निदर्श'
न ॥ २१ ॥ तथाहि—अतीववाससकीर्ण' । ससारपुरपत्तने ॥ आसन्न 'पचकथाशेष—पितर 'कुलपु'
त्रका ॥ २२ ॥ अभव्यो 'दूरज्वयश्च' । भव्यश्चासन्नसिद्धिक ॥ तेषां 'तद्भवसिद्धिश्चे—त्यभिधा रु'
मतोऽज्वन् ॥ २३ ॥ इतश्चासन्निरयपू—स्तिर्यग्पूर्णरपूस्तथा ॥ सुरपू 'सिद्धिपूश्चेति । पुर्य 'पचाति

युगा
देश०
२१

प्रधान 'पुरुषार्थेषु' ॥ सेव्य 'सद्भि' 'सदोद्यतै' ॥ २७ ॥ ध्याजीवाद्यर्थमुद्योगो । गृहिणा 'युज्यते' 'पर'
॥ ऐहिकेष्वपि 'कार्येषु' ॥ द्वित्रियामान् मनागिति ॥ २८ ॥ तत्रानवग्रधीश्र्वाख्य—'दिव' तद्भवसिद्धि
क ॥ सेवित 'सर्वदोद्युक्तै' । पुरुषैरुत्तमोत्तमै' ॥ २९ ॥ यत्रामुत्र 'शुभोदरु' । सर्वसावद्यपर्जनात्
॥ सेवनीय 'सदा साधु'—'धर्म' 'एव' 'हितार्थिभि' ॥ ३० ॥ युग्म ॥ वाक्यानुसारतस्तेषा' । पचानामे
पि पच'ते' ॥ ऋमेण' स्वस्वकन्याया' । उचिता' रुचिता' वरा' ॥ ३१ ॥ ऊचुस्ते ताश्च 'युष्मभ्य' । द
ज्ञो निजसुता 'पर' ॥ एतदाज्ञावशैर्जाव्य-मिति तै सश्रुत च तत् ॥ ३२ ॥ तत्रानव्यो' महामोह-
तनया नरका' गति' ॥ अतिमोहागजा' दूर—'जव्यस्तिर्यग्गति तथा' ॥ ३३ ॥ पर्यणैपीव 'नृगति' ॥ भ
व्य 'समोहनदिनी' ॥ मोहस्य 'तनया' 'स्वर्ग'—'गति' 'चासन्नसिद्धिक' ॥ ३४ ॥ क्षीणमोह'भुव' 'सिद्धि'
। पुनस्तद्भवसिद्धिक' ॥ अनुरूपप्रियांस्वै' । भृश' 'प्रमुदितार्थ' 'ते' ॥ ३५ ॥ त्रिभिर्विशेषक' ॥ वधू
वरोचितस्नेह—'सप्रथप्रीतचेतस' ॥ महामोहादयो'ऽप्यस्यु—'स्तत्र' 'जामातृसन्निधौ' ॥ ३६ ॥ अथोभ
व्यादय 'पच' । स्वस्ववद्वज्रया सम' ॥ सेव्यमाना 'सदा' 'सौख्य' । निन्युर्वहुमनेहस ॥ ३७ ॥ अन्ये
द्यु' 'पचन्नि' 'पोतै—'वित्तोपार्जनहेतवे' ॥ विधाय 'सर्वसामग्री' । नानाज्ञाडसमन्विता' ॥ ३८ ॥ पचा

३१
७५

५

८

युगा विविक्तागस्थितिस्थान । ग्रीह्यमाणाश्च सर्वत ॥ पचापि ददृशु पच । कुन्गीर्निलयाकृती ॥ ५१ ॥
 देश० कपिञ्चुकुन्गयत—स्तवाज्ञन्य स्मतिष्ठति ॥ सम नरकगत्याख्य—ऋतया मुदिताशय ॥ ५२ ॥
 ३३ दूरज्ञयश्च । कथारि—कुन्गया । स्वप्रियासख ॥ वदरीकुन्गया भव्यो । नृगत्या सह चावसत् ॥ ५३ ॥
 स्वर्गगत्या प्रणयिन्या । सममासन्नसिद्धिक ॥ काकोडुनरिकास्फार—कुन्गया । न्ययसत्पुन ॥ ५४ ॥
 प्रेयस्या सिद्धिगत्याय । सम तद्भवसिद्धिक ॥ तत्रैव करणीसार—कुन्गया वासमातनोत् ॥ ५५ ॥
 आश्रयांस्प्येति । ते पच । किञ्चिन्निर्गतचेतस ॥ खादिराज्ञ पपुस्तत्र । तृपिता पद्वत्ते क्वचित् ॥ ५६ ॥
 क्षुधितास्ते कपिञ्चादि—फलैरतिपचेत्त्रिमै ॥ सदा तत्र सपत्नीका । प्राणवृत्तिमैकल्पयन् ॥ ५७ ॥
 आद्यौ । द्वौ तत्र मुदितौ । मन्येते सुतरा सुख ॥ सुख उ ख च ज्वयोऽसौ । उ ख चासन्नसिद्धिक
 ॥ ५८ ॥ उ ख त्वंतितरामेक—स्तत्र तद्भवसिद्धिक ॥ तत्रानुकूलवातेना—न्यदा पल्लविता । डुमा
 ॥ ५९ ॥ अज्ञन्योऽवर्ग विलोम्यैता—निति पुष्पफलोद्गम ॥ अचिरादेषु भविता । तन्न शुभमुं
 पस्थित ॥ ६० ॥ दूरभव्योऽय तद्वाक्य—मनुमेने प्रमोदभाक् ॥ भव्य पुनस्तदाकर्ण्य । नाभूच्छर्पवि
 पादज्ञाक् ॥ ६१ ॥ अदोऽपि चेन्मुद स्थान । विपादस्य तदा किमु ॥ इत्याहतु पुनस्तत्ता—स

युगा

देश०

३५

श्राप'तद्वास्य । त'पत्नी'नृगतिस्तदा ॥ ७४ ॥ वत्सरेणा'हर्मागते—लाख्यदासन्नसिद्धिक ॥ तस्य
स्वर्गगति'पत्नी' ॥ युक्तमेतत्प्रियेत्यवक् ॥ ७५ ॥ ग्रहो' प्रकृतिसादृश्य । दपतीनामिहेद्यते ॥ यथा'
मनोवच कायै—स्तथा' नान्यत्र' वीक्षित ॥ ७६ ॥ दूरान्मिलति दपत्यो ॥ सयोग' सदृशोऽत्र' यत् ॥
गुणरूपप्रकृत्याद्यै—स्तद्विधेरेव कौराल ॥ ७७ ॥ उक्त च—तत्तिल्लो विहिरोया । जाणइ दूरेवि
जो' जहि वसइ ॥ ज' जस्स' होइ सरिस' । त' तस्स' निश्चिञ्चि देइ ॥ ७८ ॥ चितयद्भिर्मनस्येव ।
चतुरस्तानिपेद्य तै ॥ कि कर्तासि त्वमियुक्त—श्राख्यत्तद्भवसिद्धिक ॥ ७९ ॥ विना' कालविल
वेन । नो नि कारणमाधवा ॥ दुस्तव्यसनाभोधे—निस्तारयत' मामित ॥ ८० ॥ मधुलिप्तासिधा
रांग्र—ग्रसनप्रेतिम हृद ॥ स्थान' बहुविधापायै—मंतितुवसुख च यत् ॥ ८१ ॥ इति प्रियोक्तिमा
कार्य । पत्नी' सिद्धिगति' पुन' ॥ प्राणेश' रोचते' मह्य-मप्येव' मुदिता जगौ' ॥ ८२ ॥ सप्रियस्तैर्न
रे सार्ध' । ततस्तद्भवसिद्धिक ॥ नावमास्त्व' वेगेना—ययौ' सांयात्रिकातिक' ॥ ८३ ॥ तस्य' स्ववृत्त
माख्यायो—तीर्य' तेन' सहाबुधि ॥ मिहित सुहृदादीना । सोऽभूच्च' सुखितश्चिर ॥ ८४ ॥ वत्सा
साप्रतमाख्यातो । दृष्टातस्तावदेव ॥ एतस्योपनय सम्य-गुच्यमानो निराम्यता ॥ ८५ ॥ अत्रो

युगा ॥ ७७ ॥ दधद्विकृतमा मैत्री । चातुर्गतिकजतुपु ॥ साधुभिर्निष्णिता पचा-प्येते 'समुदिता' इति
 देश० ॥ ७८ ॥ यथैरु. मग्निनीहेतो-निष्पुण्य 'कश्चिदध्वग ॥ रूपकाणां यथा पूर्व ॥ सहस्र'निरजीगमत
 ॥ ७९ ॥ आस्वाद्याप्रफल' तुव-मप'य' च यथा पुरा ॥ प्रंशमाप' नृप 'कश्चि-स्त्वजीवितनृपश्रिय
 २७ ॥ ३०० ॥ यत्र तुवेंडियसुखा-मक्ता 'केचिङ्गमास्तथा ॥ हारयति' हहांसुत्र । सुख'स्वर्गापपर्मयो
 ॥ १ ॥ जुगुप्सनीयान्'भो'जोगान् ॥ तुवान्'शुभ्रादिसन्नवान्' ॥ विमुच्यारा यना'धर्म' । प्राप्यते' ये
 न'निर्वृति ॥ २ ॥ इति'साधूक्तमाकर्ण्य-भव्य 'प्राह'हसन्निति ॥ निर्वृति'कीदृशी'सा'वा ॥ दृष्टा
 केनात्र'क'यता ॥ ३ ॥ अत्राय'विषयग्राम ॥ सर्वेन्द्रियसुखाग्रह ॥ घृतवेवरपकान्न-खर्जुराद्य'च'मु
 ज्यते ॥ ४ ॥ वसनाभरणाद्यत्र' । स्वेद्यया'परिधीयते ॥ नीयते'च'सुख काल ॥ प्रीडाहास्यकुतूह
 लै ॥ ५ ॥ एतेषां'नैर्कर्मप्यस्ति । यत्र'तत्रापुनर्भवे ॥ को'नु'डु'खात्मके'तत्त्वा-दात्मनीनो'यिया
 सति ॥ ६ ॥ अथमत्यैवमेकान्त-सुखमप्यपुनर्भवे ॥ गतांशूकरप्रनित्या-सक्तो'प्रियकर्दमे ॥ ७ ॥
 याधि'याधिजराजन्म-मरणादिजिर्दित ॥ प्रमितानतससारे । स'वराको'निरत ॥ ८ ॥ युग्म ॥
 तथैव'दूरन्नयोऽग्र' । विधास्ये'च'त्वदीरित ॥ परिणामहित'कितु' । चिरेणैवाधुना न यत् ॥ ९ ॥

। जतूनामतिदुर्लभ ॥ ३३ ॥ बहुशोऽपि भया लौढ्यात् । पडंयास्वादिता रमा ॥ सद्गुरुक्तिसुधा ।
जातु । जतुमृद्युहरी न तु ॥ ३४ ॥ विद्वानपि न जानाति । सम्पत्तत्त गुरुन् विना ॥ यथा ।
दीप विना ध्याते ॥ न पश्यत्यपि शुद्धदृष्टुः ॥ ३५ ॥ ससारासारसौरयायो—पद्मभूते यथागिनु ॥
तथा जैनप्रियायै चेत । फरातनिर्वृतिस्तदा ॥ ३६ ॥ नानाद्व खौघसयुक्त—सासारिखसुखादह ॥ नि
वृत्तो विपसपृक्त—परमान्नादिप्राधुना ॥ ३७ ॥ वाणिज्यस्वार्जनेनैव । जिनधर्मेण भवर्जित ॥ श्यान् ।
दिनव्ययो ध्यात् ॥ वैफव्येन हृनोति मा ॥ ३८ ॥ जवाजोधिनरी पाप—हरी जतुशिवकरी ॥ दीय
तामार्हनी दीदा ॥ क्षिप्रमे मुनिपुगवा । ॥ ३९ ॥ सातरायो यतो धर्म । प्रायो बहुल इर्मणा ॥
द्यत एवां क्रिये प्राज्ञै—धर्मस्य परिता गति ॥ ४० ॥ इह मुत्सर्पिसवेग । प्रावाजीन्मुनिसन्निधौ ॥
ससारवासमुत्सृज्य । श्लेष्माणमिव स हृत ॥ ४१ ॥ अग्रमत्त सदा साधु—धर्मानुष्ठानमाचरन् ॥
कृत्स्नमर्मदायादाप । मुक्ति तन्नसिद्धिक ॥ ४२ ॥ प्रायो नरकतिर्यक्तु । सचरन् पापकर्मणि ॥ अ
ज्ञानकृष्टप्रियया । जातु स्वर्गनरेष्वपि ॥ ४३ ॥ भाग्यहीन श्व स्वर्ण—निधिना भव्यचेतन ॥
अनतेनापि कालेन । लप्स्यते पदमव्यय ॥ ४४ ॥ युग्म ॥ अनतेनाय कालेन । दूरजन्यश्च से

युगा

देश०

३१

त्स्यति ॥ सप्तष्टैश्च ज्ञैर्भव्य—स्त्रिजिश्वासन्नसिद्धिक ॥ ४५ ॥ तस्मिन्नेव ज्ञवे चाप्त । सिद्धि तद्
वसिद्धिक ॥ तारतम्येन मोहस्य । जिदामीपामपीत्यभूत् ॥ ४६ ॥ यापान् यस्य भवेन्मोह—स्ताप
ती तस्य ससृति ॥ तन्मोहचयापचया—नुगा ससृतिरगिना ॥ ४७ ॥ तदैश्वर्यप्रियापत्य—पचेद्वि
यसुखादिषु ॥ वत्सा व्यामोहमुत्सृज्य । मनो धमे निधीयता ॥ ४८ ॥

॥ इति तपगठनायकश्रीमुनिसुदरसूरिशिष्यश्रीसोममडनगणिविरचिताया श्रीयुगादीरादेरा
नायां द्वितीयोद्धास समाप्त ॥ श्रीस्तु ॥

॥ अथ तृतीयोद्धास प्रारभ्यते ॥

इतश्चावसरे तस्मिन् । कुमार केरलाह्वय ॥ प्रणम्य त्रिजगन्नाथ । विनयेन व्यजिज्ञपत् ॥
॥ ४९ ॥ मुक्ति मोहोद्गनादेव । स्वामिन्नादिष्टान् ज्ञवान् ॥ मोहागवर्जनादेव । ज्ञवेन्मोहोद्गन
पुन ॥ ५० ॥ मोहागप्रथम चात्र । लक्ष्मीरेव स्मृता बुधै ॥ या हि मोहनवल्लीप । व्यामोहयति ।
मानव ॥ ५१ ॥ चतुर्गचमूरस्या । सर्वेन्द्रियसुखाग्रहा ॥ विप्रर्गसाधन सा तु । लक्ष्मीर्मास्तु न
क्यते ॥ ५२ ॥ पुनराख्यद्विभु पुत्रहिताय विहितोदर ॥ ऐहिकामुष्मिकानर्थ—निग्रधनमिय र

युगा
 देश०
 ३३
 क्रुणै 'शाखांतर' व्रजत् ॥ ६५ ॥ फलितक्षेत्रवन्नित्य । रक्षणीय 'सुयत्नत ॥ दारुण परिणामे च । कु
 पथ्यस्येव 'जोजन' ॥ ६६ ॥ त्रिभिर्विशेषक ॥ तथा प्रायोऽत्र 'मर्त्याना ॥ यौवनोन्मत्तचेतसा' ॥ सर्वा
 पि 'श्रीर्विकाराय' । राज्यश्रीस्तु 'विशेषत' ॥ ६७ ॥ राज्यश्रीसपटुन्मत्ता । जात्यधा 'इव भूभुज ॥
 पुरस्थमपि 'नेद्वते । जन 'दिन्यदृशोऽपि 'हि' ॥ ६८ ॥ तथा 'अधिरग्द्भूपा' । प्रगुणश्रवणा 'अपि' ॥
 पार्थस्थानामपि 'प्रायो । वास्यमाकर्णयति 'न ॥ ६९ ॥ जनै 'खलुपरावृत्तै—'विज्ञप्ता 'स्वार्थसिद्धये'
 ॥ मूका 'इव 'सवाचोऽपि । नृपा नैव 'वदत्यपि ॥ ७० ॥ राज्यलक्ष्मीमदोन्मत्ता' । गजा 'इव' निम्कु
 शा ॥ मतापितप्रजा 'धर्मा—राममुन्मूलयत्यमी ॥ ७१ ॥ सुताश्च 'चाटुप्रचने—'र्वनाधैरनुजीविभि' ॥
 द्यात्मान 'उत मन्यते' । देवेभ्योऽप्यधिक 'नृपा ॥ ७२ ॥ पूज्यार्नपि 'ततो 'देवान्' । मुनीन् 'स्वजन'
 वाधवान् ॥ पितरौ 'चापि' गर्वेण ॥ न 'नमति 'नराधिपा' ॥ ७३ ॥ असुदरमपि 'स्वोक्त' । स्थापयत्य
 तिसुदर ॥ परै 'सुदरमप्युक्त । नृपा पुनरसुदर ॥ ७४ ॥ तमेव 'अहुमन्यते' । तस्यैव 'च 'वचो हित'
 ॥ सुहृत्त्वे 'सेवकत्वे' वा ॥ तमेव स्थापयति 'च ॥ ७५ ॥ नृपास्तमेव 'असति' । तस्यैव 'ददते 'धन' ॥
 मत्रयति 'च तेनैव' । सम 'गोष्ठी 'च 'कुर्वते ॥ ७६ ॥ यस्तेषामजलि 'कुर्यात् । स्तत्र 'वाक्यैश्च 'चाटुनि'

युगा | गृह'तस्य । लक्ष्मारेवर्मचितयत् ॥ ८८ ॥ अग्नीर्मपि'लघते । तरस्यपि'महार्णव' ॥ आरोहस्य'चक्र
 देश० स्याग्र । विवर'प्रविशति'च ॥ ८९ ॥ मामाप्तुमिन्नवो'लोका-स्तथान्यान्यपि'चरिन् ॥ क्षुत्तृशी
 तातपादीनि । महाकथानि कुर्वते' ॥ ९० ॥ तथापि'स्या'न'वा'तेषा ॥ प्राच्यकर्म'नुभावत ॥ च
 ३५ तुर्णामपि'वर्णाना । मान्यतामपि'मा'मिति ॥ ९१ ॥ आसगेन'विनष्टो'स्य । शौचाचार'रुदाग्रहात् ॥
 पश्चात्क्षिपति'पादेना-गच्छती' स्वयमोकसि ॥ ९२ ॥ चतुर्भि'कलापक' ॥ अत्यासगा'द्विनष्टो'स्य ।
 शुचिगो'दस्तथा'मया ॥ गृह'निम्ननीयस्त-निर्धनी'कृत्य सप्रति ॥ ९३ ॥ शौचाचार'विमुच्याशु' ।
 मामवाप्तु'पुनर्यथा ॥ चिर'बहति दीना'त्मा । मातगस्या'प्युपानहौ ॥ ९४ ॥ इत्यालोच्य'मुमोचाशु'
 । कमला'तन्निकेतन ॥ इन्द्रजाल'मिवा'नेरात् । धन'सर्व'तदैव'च ॥ ९५ ॥ यत — लक्ष्मी'शनै
 रानैरेति । निर्याति युगपत् पुन ॥ पण्ड्या पलैर्जलै' पूर्णा । 'रिच्यते'यच्छटी'कणात् ॥ ९६ ॥ नि
 धनत्वाच्च'सर्वत्र । सुहृत्स्वजनवधुपु' ॥ अनादरपद'जज्ञे । शुचिगो'द शनै' रानै ॥ ९७ ॥ यस्यार्थ
 स्तस्य'मित्राणि ॥ यस्यार्थ'स्तस्य'वाधना' ॥ यस्यार्थ'स्वजनाश्चापि । तस्य'स्युर्नहो'जना ॥ ९८ ॥
 स्वस्वार्थ'रसिका'नित्य । सुहृत्स्वजनवधु' ॥ लक्ष्मी'पत'निपेतते । फलित'शुमिना'डजा ॥ ९९ ॥

माते
 ते —

युगा | स'नमत्यासन'दत्ते' । तस्योत्तिष्ठति' सन्मुख' ॥ वह्युपानहौ'तस्य । पादौ मृद्नाति'चान्वह ॥ १२ ॥
 देश० तमेव सेव्यमानस्य । सर्पशौचमदाग्रह ॥ अनेरात्'शुचिवोदस्य । तृष्णातरलित्तात्मन ॥ १३ ॥
 ३७ आराध'शुचिवोडेण । तथा'सुचिरसेनया ॥ सोऽवग्'नद्र'ममायुक्तो-पचार'कुरुपे'क्रिमु' ॥ १४ ॥
 शुचिवोडोऽप्यग्'स्वामिन । शृणु'दीनदर्यापरः ॥ धनाय'त्वत्रम'भूरि-भुज'दारिद्र्यविहृत ॥ १५ ॥
 पर काप्याप्तवान्नाह । काणामपि'कपर्दिना ॥ प्रस्थितोऽह'निरारा सन् । स्वदे'गांजिमुख'तत ॥ १६ ॥
 तव'देवकुले'वीड्यां-नुजात्र'ते'महत्तर ॥ पृष्टस्थ'सेवितु'लभो' । धनारापाशयत्रिन ॥ १७ ॥
 तत्तारय'प्रसूद्यास्मा-न्मा'दारिद्र्यमहाणगात् ॥ इत्युक्ते शुचिवोडेण । मातगोऽपि जगाविति ॥ १८ ॥
 गृह्णातु'साधनोपाय-युक्ता'विद्यामिमा'जगान् ॥ महाप्रसाद'इत्युक्त्वा ॥ सोऽपि जग्राह ता'मुदा ॥
 ॥ १९ ॥ कृतार्थ'मन्यमान स्व । ततोऽमौ'स्वगृह गत ॥ सर्वमाधनसामग्री-पूर्व'मडलमालिख
 त् ॥ २० ॥ आलिरय'यद्विणी'तत्र । पूजयित्वा'च'यावता' ॥ मत्र स्मरति'तावद्वि' । विस्मृत त
 स्य'तत्पद ॥ २१ ॥ प्रलम्बप्रष्टकपित्त । 'म'विलदाननस्तत ॥ मातगस्योक्तवान्'गत्या । स्वस्वरूप'य
 यास्थित ॥ २२ ॥ मातगोऽप्याह'भद्रामु । पठ विद्याधि'मलित ॥ गृह्णीष्वेष्टप्रदो भावी' । पूजितो'य

शिष्टा

मन्वन्

युगा
देश०
३९

श्वदन्मात । क्व गताभूरियच्चिर ॥ ३५ ॥ उवाच श्रीरियत्काल—मगा' मातगसद्भानि ॥ को' मात
ग 'स श्युक्ते' । शुचिवोडेण 'सालपत ॥ ३६ ॥ वहन्नुपानहौ' यस्य' । पृष्टस्थो' धनकाम्यया ॥ शु
चिवोद्र' सृजन्' सेवा । सुचिर उ खमन्वन् ॥ ३७ ॥ शौचेनाथात्तमुक्तेन । लङ्कापनतकधर ॥ शु
चिवोद्र स सर्वत । हास्यास्पदमजायत ॥ ३८ ॥ शुचिवोद्र 'श्रिया त्यक्त' । पश्चात्तापान्निना 'ज्वलन्
॥ जीवितव्यावधि प्राण—वृत्त्या'प्यासीत् 'सुष्ठु खित ॥ ३९ ॥ तामेवाथ' श्रिय' तत्वात् । श्रीदेवोऽम-
स्त' देवता ॥ त्यागभोगमहत्त्वादि—फला 'साक्षादिहैव' या ॥ ४० ॥ रोपनोपफल' येषा' । प्रत्यक्षा
नात्र' वीक्ष्यते ॥ अजागलस्तनप्रायै । किमु ते' देवतातरै ॥ ४१ ॥ इति देवांतराण्येष । परिहृत्य' प्र
मोदभारू ॥ श्रीमूर्तिमेव' पुष्पात्रै—स्त्रि' पूजयति' नित्यत ॥ ४२ ॥ अन्यदा स श्रिय प्रोचे । नि
रीक्ष्य' प्रहसन्मुखी ॥ कि' हासकरण मात । सापि त्वद्वृत्तमित्यवरू ॥ ४३ ॥ कि तन्मद्वृत्तमित्यु
क्ता । श्रीदेवेन' पुनर्जगौ ॥ यथास्थितार्थवचनान्, । निहतातरशात्रान् ॥ ४४ ॥ उत्तार्य' जगपायो
धे' । प्राणिनो नयत' शिव' ॥ सुरासुरनराधीश—प्रणतम् मयामलान् ॥ ४५ ॥ देवाधिदेवान्' सर्व
ज्ञा—नत्रामुत्र' च शपुष ॥ 'जिनान्' हित्वा' जगज्जातु—करुणाचित्तचेतस ॥ ४६ ॥ आराधयसि'

युगा
 देश०
 ४१

नादौ । श्रुद्व'चापि' यथे'प्सित' ॥ ५७ ॥ दानशीला'पुराण्येपा' । पत्या'चैत्र' प्रणोदिता ॥ मुनिदु
 स्थित'दीनेभ्य । श्रद्धयांदाद्यथार्थित ॥ ५८ ॥ अन्यदा'तत्पुरोद्याने । केवली'समवासत् ॥ श्रद्धा
 द्बुचेतसो'ऽनेके । वदनायाययुर्जना ॥ ६० ॥ जोगवत्या'सम पत्न्या । भोगदेवो'ऽपि'चाययौ ॥ व
 दित्वो'पाविशन् सर्वे । धर्ममाख्यच्च केवली ॥ ६१ ॥ तथाहि—लक्षाश्चतुरशीतिर्या । प्रथिता जीव'
 योनय ॥ व्राता जतुभिस्त्राणै—स्ता 'सर्वा'अप्यनतरा ॥ ६२ ॥ ये'पुङ्गवपराप्रता । अथनतोत्सर्पि
 णीमिता ॥ ससरद्भिस्तु'ससारे । पूरितास्ते'ऽप्यनतश ॥ ६३ ॥ पर ससारकातारे । भ्रमद्भिर्पि'दु
 र्लज ॥ कृष्णचित्रम्बुज्जीवै । कापि'न प्रापि सद्गुरु ॥ ६४ ॥ अथाप्ते'ऽपि'गुरौ वर्म । तदुक्त'न
 हवो'हृदा' ॥ पापा'पुस्तकवृताका—न्यमूनीत्यवजानते ॥ ६५ ॥ केचित्तु तत्र त धर्म । सम्यग्'श्र
 द्दधते हृदि' ॥ न'कर्तुमीशते कितु' । निबद्धनरकायुप ॥ ६६ ॥ कियतस्तु महात्मान । सम्यग्'श्र
 द्दाय मानसे' ॥ सर्पशक्त्या'सृजतीह । धर्म'सद्गुरुजापित' ॥ ६७ ॥ महिम्ना तस्य धर्मस्य । सुसुखैरु
 त्तरोत्तरा' ॥ पदवी ते लज्जते च । महानदपदाग्रधि ॥ ६८ ॥ अथावसरमासाद्य । जोगदवेन'के
 ली' ॥ कि'दानस्य'फल'स्वामि—न्निति पृष्टो'जगाद त ॥ ६९ ॥ पुरे'विरालशालाख्ये' । महेत्य

युगा
 देश०
 ४३

थ'तन्मृतिमाकर्ण्य । जोगदेवो विपादजाक् ॥ तस्थौ तत्रैव सार्थेन—सदनासन्नवेष्मनि ॥ ८२ ॥
 ध्यातवाश्रेयती नृमि' । य पृष्टुमहमागत ॥ दैवात्तस्मिन् मृते को मे । प्रश्नार्थ'कथयिष्यति ॥ ८३ ॥
 अथान्यदा'सुत श्रेष्ठ' । सुपुत्रे'धनसुदरी' ॥ दास्या वर्धापित 'सद्य । सार्थगाहो'धनाराया ॥ ८४ ॥
 म तु द्रव्यजयाद्गीरु—मौनमालव्य 'तस्थिवान् ॥ विलक्ष्यदना'दासी' । निराशागाद्ययागत ॥ ८५ ॥
 अन्यदा गृहमायात । सार्थगाहश्चतुष्पथात् ॥ सखेद'धनसुदर्या' । जगदे'शृणु'वल्लज्ज ॥ ८६ ॥ प्रा
 ग्ममाजात'पुत्राया । पुण्यै'पुत्रो'धुनाजनि ॥ न तत्र'विदधे'वर्धा—पनमात्रमपि'त्वया ॥ ८७ ॥
 त्यागजोगभयाद्गीरु । कार्पण्यांजितं'दुर्यशा ॥ भूजारभृतया'तर्हि' । कि'कर्तासि'श्रियानया ॥ ८८ ॥
 दध्यौ'श्रुत्वेति'खिन्नो'सौ' । न'मे चित्तानुगा'प्रिया' ॥ यदर्थोपार्जनकेश' । जानात्येव न मूढत ॥
 ॥ ८९ ॥ अत्यर्थमर्थितस्यापि । स्वजनैरर्थिजिस्तथा ॥ न मे'कपर्दिकामात्र-मप्युत्तरति'चेतस ॥
 ॥ ९० ॥ पत्नी'त्वर्थार्जनकेशा—नजिज्ञा'व्ययधीर्धन ॥ पुण्ये'वर्धापनादौ'म-त्प्रवृत्त'न व्ययिष्य
 ति' ॥ ९१ ॥ शफर्यवु कदाबुस्था । पित्रतीति'न बुध्यते ॥ तथौक स्वामिनी'पत्नी । कि'कदा'व्यय
 तीत्यपि ॥ ९२ ॥ गृह'रदानियुक्ता यत् । पत्नी'यादृष्टिकव्यये ॥ गृह'खनति'तन्नून' । वृत्ति'खा

युगा
 देश०
 ४९

वालमिदमालपत् ॥ ९ ॥ एकातेन त्वया कार्यो । न ह्येषां यत्पिता तव ॥ त्यागजोगविहीनश्री—
 र्धने सत्यपि 'ह्यर्गत' ॥ ६ ॥ मृत्वा नागिलरोरस्य । सुतीवृत 'ह्युधारित' ॥ कष्ट पित्रोरपि द्वेष्यो ।
 दुःख नयति वासरान् ॥ ७ ॥ येन दत्त न भुक्त च । कित्तु क्षिप्त धन भुवि ॥ सुखेभ्य स पुमान्
 नून । व्रश्यत्युभयलोकयो ॥ ८ ॥ कर्मकृद्गृहेशोऽद्भद् । गृहेश 'कर्मकृत्पुन ॥ श्रुत्ते 'को' ह्यम
 ज्ञान्य—मेतत्कर्मविचेष्टित' ॥ ९ ॥ भर्तृवृत्तमिति' श्रुत्वा' । सद्दुःखा धनसुदरी' ॥ सत्रो' नागिलमा
 कार्य' । पत्नीपुत्रयुत जगौ' ॥ १० ॥ सदा' मद्देहकृत्यानि । दपती' कुरुतं' युगा' ॥ पुत्र पालयत चेम ।
 स्नेहास्नानाशनादिभि ॥ ११ ॥ यदेपोऽपि' वयस्थ सन् । भात्री' कर्मकरो' गृहे' ॥ प्रतिपद्य' तदुक्त'
 'तौ' । दपती' तस्थतु' सुख' ॥ १२ ॥ भोगदेवोऽन्यदा' रात्रौ' । प्रसुप्तो मदिरातरा' ॥ उभे' शुश्राव' सु
 दर्यो' । सलपत्यौ' परस्पर' ॥ १३ ॥ तथाहि' प्रथमा' प्रोचे' । का त्व' कथय' सुदरि' ॥ अन्याख्यद्वोगदे
 वस्य' ॥ गृहलक्ष्मीरह' शुचे' ॥ १४ ॥ ततश्च' प्रथमा' प्राह' । तवांस्ते' कुराल' स्वम' ॥ सद्दुःख' तत्र' नि
 श्वस्य' ॥ द्वितीयाप्यन्यथादिति' ॥ १५ ॥ ग्रन्यांन्यत्यागभोगादि—कार्यव्यापृतचेतसा ॥ मम व्यापा
 र्यमाणाया' । जोगदेवेन सर्वदा' ॥ १६ ॥ चर्तुराज्ञाप्रधानाया । 'कर्मकर्या' 'ज्ञानचे ॥ परायत्तस्वजा

युगा
देश०

४७

ता 'निशि' श्रिया ॥ सुप्त 'स्त्रीरूपधारिणा ॥ जोगदेवो' न्यगद्यत ॥ २७ ॥ चतुर्भि - कलापक ॥ जोगदेव 'त्वया' दत्ता ॥ भुक्ता 'चाह' यथारुचि ॥ अमुचत्येव मुक्ता च । छलितास्मि 'ततस्त्वया ॥ २० ॥ तवेष्ट तेन कि कुर्या । सोऽवगमयीव 'मे' सुते ॥ वर्तितव्यमिति श्रीस्तत । प्रतिपद्य तिरोहिता ॥ ३१ ॥ तत 'प्रात' प्रववाज । प्रशाताचार्यसन्निधौ ॥ जोगवत्या सम जोग-देवो जोगविरक्तधी ॥ ३२ ॥ दपती तौ 'सदोद्भुक्तौ । पुण्यश्रामण्यपालने ॥ स्वाध्यायाध्ययनासक्तौ । तेषाते 'दुस्तप तप ॥ ३३ ॥ विहिताराधनौ प्राते । प्रपन्नानशनौ च तौ ॥ एकावतारौ सर्वार्थ—सिद्धिसंपदमीयतु ॥ ३४ ॥ इ तश्च मुमुचे लक्ष्म्या । श्रीदेव सहसैव य ॥ स 'कुर्मन्' जीविकाद्यर्थ । कुर्मण्यन्यवेश्मनि ॥ ३५ ॥ श्रीदेव श्री 'कथ' याता । त्वि प्रपूजयतोऽपि ते ॥ हस्यमानो जनैरेव । कष्ट नयत्यनेहस ॥ ३६ ॥ युग्मं ॥ जातमात्रे सुते यस्मिन् । जगामायास्य सद्भन ॥ स्वयमुक्त्वा 'रमा' देवा—द्विपन्न 'स वि लक्षणे ॥ ३७ ॥ तत श्री पुनरप्यस्य । पुण्यैर्मदिरमीयुषी ॥ माननीयस्तया चासौ । जात स्वजनपधुषु ॥ ३८ ॥ अथ 'सपन्नमपत्ति—र्धनोन्मादादसौ पुन ॥ इत्योपनतभोगाग । परिणिन्ये परास्त्रिय ॥ ३९ ॥ यत —प्रवर्धमान पुरुष-स्त्रयाणामय घातक ॥ पूर्वोपार्जितमित्राणा । दाराणामथ

युगा
देश
४९

॥ यत्तत्कारणमुद्दिश्य । श्रीदेवश्चाव्ययन्नपि ॥ ५२ ॥ मुक्त 'सचयशीलोऽपि । रदन्नुष्णानिलादपि
॥ भोगदेवश्च भुजानो । ददानश्च 'यथार्थित ॥ ५३ ॥ तत्स्थिरीकरणोपाय । कश्चनापि 'न विद्यते'
॥ बुद्धिः फलोल्लोलाया । कमलाया 'जगत्यपि ॥ ५४ ॥ न 'ददाति' न भुक्ते 'च । यो 'निधत्ते' तु
तृष्णया ॥ धने 'सत्यं'प्यसौ 'दु' स्थ ॥ पुमान् 'सचयशीलवत्' ॥ ५५ ॥ समा 'सचयशीलेन' । सत्यत्र
वहवो 'नरा' ॥ उलयित्वा 'निज'दास—कर्म'ये 'कारिता' श्रिया ॥ ५६ ॥ भोगदेवसमा 'कि तु'
पुरुपास्तेऽत्र 'पचपा ॥ दत्त्वा 'भुक्त्वा च 'यैरेपा' । स्वेवया 'उल्लिता' रमा ॥ ५७ ॥ भुक्ते 'च' श्रद्धया 'द
ते ॥ दत्त्वा 'धश्चानुमोदते ॥ भोगदेव' 'श्वाप्नोति' । सौख्य 'सोऽनयलोकयो ॥ ५८ ॥ स्वयु' 'याती' गृ
हाल्लक्ष्मी ॥ परितापाय 'ऋयसे ॥ सती' मुक्ता 'तु' सा 'पुसा ॥ सुखानंत्याय 'जायते ॥ ५९ ॥ किंच
'आधिंव्याधिंव्यथा'जन्म—जरा'मरणे'र्जित' ॥ आप्तु' 'वत्सा' 'यदीहध्व । निर्गणपदमव्यय ॥ ६० ॥
स्वप्नावचपला 'राज्य—कमला' कुलटा'मित्र ॥ परिहृत्य 'तदा' 'वत्सा' । सेवध्व 'सयमश्रिय' ॥ ६१ ॥ इ
ति श्रीतपगवनायकश्रीमुनिसुदरसूरिशिष्यपंडितश्रीसोममरुनगणिकृताया 'श्रीयुगादीशदेवनाया' वृ
तीयोद्धास 'समाप्त ॥ श्रीस्तु ॥

युगा | तात्मना ॥ ७४ ॥ चिरेणापि यतो दुःख । यद्दिनश्यति चाचिरात् ॥ यदते च ध्रुव मृत्यु । ऋथ
 देश० तद्गण्यते सुख ॥ ७५ ॥ विपादप्यतिरिच्यते । विषया खड्गु यद्दिपात् ॥ एकशो म्रियते प्राणी । वि
 पयेन्यस्त्वनतश ॥ ७६ ॥ एकैकेन पतगाद्या । म्रियते विषयेन चेत् ॥ पचता तत्सम पच । से
 ५१ वमानस्य निश्चिता ॥ ७७ ॥ वत्सा पचेद्रियार्थेषु । भृशासक्तिमता नृणा ॥ श्हामुत्र च दुःखानि ।
 दारुणानि निराम्यत ॥ ७८ ॥ तथाहि—कलिंगविषये प्रौढ-प्रासादश्रेणिमन्ति ॥ सुवर्णमणिमुक्ता
 ब्य-मन्त्रस्वर्णपुर पुर ॥ ७९ ॥ श्रेष्ठी सुमगलस्तत्र । नृपामात्यादिसमत ॥ धनदानदयादाद्य-
 दाक्षिण्यादिगुणास्पद ॥ ८० ॥ कलत्र चात्रतस्य । प्रेमपात्र जयावली ॥ भर्त्रादिविनयोद्युक्ता ।
 कुशला गृहकर्मसु ॥ ८१ ॥ चतुष्पष्टिकलादका । सुदरी तनया तयो ॥ देहिनी रूपसौभाग्यै-र्ग
 हिनीव मनोभुव ॥ ८२ ॥ सान्यदा सुदरेणैव-सुरसुदरजन्मना ॥ सखीजनवृतादर्शि । व्रजती
 राजवर्त्मनि ॥ ८३ ॥ सुदरीदर्शनादेव । सुदर स्मरघस्मर ॥ तामेव सर्वत पश्य-स्तन्मयीभूतमान
 स ॥ ८४ ॥ जनेऽपि विजने वापि । स्वप्ने वा जागरेऽपि वा ॥ न धृति क्वचिदप्याप । मीन स्व
 द्यप श्वाभसि ॥ ८५ ॥ युग्म ॥ मित्रेभ्यो ज्ञातवृत्तात्-स्तदवस्थ विलोक्य त ॥ सुमगल यथाचे ता

युगा
देश०

१३

मत्तिसामतसादिक ॥ ९७ ॥ स्वामिन्नन्यतरस्यैषा । यथेष्ट दीयता विज्ञो ॥ आदेशश्च महीजाने-
रिति तत्सर्वसमत ॥ ९८ ॥ रूपलागण्यसौजाग्या—धरीकृतसुरागना ॥ निरीदय सुदरी कन्या । स्म
रञ्जरभरार्दित ॥ ६०० ॥ राजा परिणिनीपुस्ता । मृपोत्तरमिति व्यधात् ॥ सप्रत्येव ममाकस्मात् ।
शिरोऽर्तिर्निपमाचटत् ॥ १ ॥ तद्व्यथाव्याकुलो जाने । न व्यक्तिमुदयास्तयो ॥ युक्तायुक्तविमूढस्तत्
। कथ कन्या ददेऽधुना ॥ २ ॥ मुच लम् तत श्रेष्ठिन् । वरौ च विसृजाधुना ॥ विमृश्याह यथा
युक्त । विधास्ये स्वयमेव तत् ॥ ३ ॥ ऋणित्वेति निजाग्रास—मागतो नृपतिस्तदा ॥ सुदरीमेव स
र्वत्र । पश्यस्तद्गतमानस ॥ ४ ॥ निश्चलात्मा विमुक्तान्य—व्यापार शून्यमानस ॥ ध्यानक्रोष्टास
योगीव । नृपोऽनृसुदरी स्मरन् ॥ ५ ॥ किञ्च—हृत्स्थाया नृपतेस्तस्या । रुच्यै नैकाप्यनृत् प्रिया ॥
चलिताहाररेखाया । रुच्यमप्यरान यथा ॥ ६ ॥ एरु सुरेध्वनगोऽपि । मन्ये सप्रत्यय स्मर ॥ स
कलोऽपि नराधीरो । येन द्राग् विवलीकृत ॥ ७ ॥ यदुक्त—विकल्पयति कलाकुराल । हसति
शुचि पडित विभवयति ॥ अधरयति धीरपुरुष । क्षणेन मकरध्वजो देव ॥ ८ ॥ अथ सेवागतो
मन्त्री । तादृश वीदय नृपति ॥ उन्मनोऽुर्मना स्वामिन् । कि त्वमद्येति पृष्टवान् ॥ ९ ॥ नृपोऽप्या

युगा
 देश०
 ५५

स्वामिका' श्मा ॥ इत्यालोच्य हृदा श्रेष्ठिन् । कुरुणात्र यथोचित ॥ ११ ॥ नृपसत्का' हि'न' प्राणा ।
 अपि' कन्या' पुन' किमु ॥ तत' परिणयत्वेना । राजेत्याख्यत्स' नैगम ॥ १२ ॥ ततो' हृष्टोऽनदन्म
 ली । कार्यसिद्धि' नरेरितु ॥ तां गांधर्वविवाहेनो' ^{राजाकी} क्रियामयेमे' च मुदा नृप ॥ १३ ॥ रूपलावण्यसौ
 ज्ञायै—^{स्त्रिया} रावजितमना नृप ॥ चकार सुदरीमेव । सकलात् पुरीधुरि ॥ १४ ॥ यथ तस्यामुदृढाया ।
 महोपेन महोजसा ॥ कुवेरेभ्यतनूजन्मा । तदारसाग्रह जहो ॥ १५ ॥ सुदरस्तु स्मराधस्ता—मुं
 दृढामपि नृभुजा ॥ दु प्रापां शेषशीर्षस्थ-र्मणिर्मिव' समीहते ॥ १६ ॥ रागाधकारपटलै—^{सकल} रागतातर
 लोचन ॥ उदर्कमशुभ्र तत्र । स' तु' स्वस्य' न' पश्यति ॥ १७ ॥ यत —न पश्यति हि जात्यध ।
 कामाधो नैव पश्यति ॥ न पश्यति मदोन्मत्तो । दोषमर्थी न पश्यति ॥ १८ ॥ न पश्यति दिवा
 घूक । काको नक्त न पश्यति ॥ कामाध कोऽपि पापीयान् । दिवानक्त 'न' पश्यति ॥ १९ ॥ त
 त स्मरवशात्मासौ । त्यक्तान्यसकलत्रिय ॥ सुदरीसगमीपाय । सर्वदापि' समीहते ॥ २० ॥ स'
 दासीमथ सुदर्या । मिलितामन्यदा' रह ॥ वस्त्रालङ्कारतामूलै । स्वार्थाय' समतूतुपत् ॥ २१ ॥ सुद
 र्ये' त्रै' तथा' चक्रे । सापि' सुदरवर्णना ॥ यथा' सा' सुदरी' जाना । गह' तदनुरागिणी ॥ २२ ॥ वजा

युगा
देश०
१७

किं नहुना ? पूर्णिमैर्मुखी 'वस्तु-मृगादी' गजगामिनी ॥ करजोरु' प्रवालौष्टी । गजकुभोजनस्तनी
 ॥ ४६ ॥ सर्वावयवसौदर्या-जगत्सौभाग्यशालिनी ॥ कामिनीपु'त्वमैवासि । श्रुगाररसगाहिनी ॥ ४७ ॥
 युग्म ॥ पुन स्मितमुखी सुद-युवाच' शृणु' सुदर ॥ परिणामहित' स्वस्य । न' पश्यसि' वर' न' तत् ॥
 ॥ ४८ ॥ दुर्जना ^{खराक} कुट्टशो'नेके । परापत्परितोपिण ॥ परेषु' सदसद्दोषा-^{द्वे} रोपा' यत्कृत्यमादिम ॥
 ॥ ४९ ॥ जानीयात्त्वामिहायात । चेद् ^{यना प्रदिगन्ते} दुर्जनमुखान्नृप ॥ नोर्धाधस्तदय' कुर्या-^{कमलस्य} दारुणास्ते' विम
 वना ॥ ५० ॥ नैतत्कर्म' शुभोदूर्क ^{जोपरा हो न वादी} जवतो' जावि' सुदर ॥ पित्रे पित्रे' प्रक्षिपता । कर' यत्कुशल
 कियत् ॥ ५१ ॥ आर्यच' सुदर सुवृ । हनिष्यति' न' वा' नृप ॥ त्वद्वियोगे' तु' मत्प्राणा । सप्र
 त्येव' व्रजत्यमी ॥ ५२ ॥ ततो' विपीद' मा' काते । यद्वाव्य' तद्विष्यति ॥ यावज्जीव' ध्रुवो' नृया-
 तस्योग पुनरागयो ॥ ५३ ॥ इति सुदरसुदयो-रुक्तिप्रत्युक्तिविस्तर ॥ सर्व' शुश्राव' भूपात् । कु
 ड्यातरगत' स्वय ॥ ५४ ॥ नोर्धाध्मातमना' नृप-^{श्रितयामासिवादिद} श्रितयामासिवादिद ॥ गहन' स्त्रीचरित्र' हा । न'
 जानति' बुधा' ह्यपि ॥ ५५ ॥ उक्त च-^{प्रा'तु'} प्रा'तु' पारमपारस्य । पारमपारस्य' पार्यते ॥ स्त्रीणा' प्रवृत्ति
 वापणा । उश्चरित्रस्य' नो' पुन ॥ ५६ ॥ कुलश्रीखवतीरन्या । राज्ञीरगणय्य' या ॥ पट्टराज्ञी क

तत्

नके
लेसुना

युगा
देश
ए

गता ॥ तद्दु खड्ग खितौ गढ ॥ विलापानिति तेनंतु ॥ ६९ ॥ प्रार्थनीया । तथा च्छ्वा 'सचिउश्रे
ष्टिभुजा ॥ महद् 'डु खमिद' वत्से । कथमासासि 'सप्रति ॥ ७० ॥ सरसेकुलतेवासी । पूर्वमिष्टा
महीभुज ॥ सहसा 'किमनिष्टां वृ-विषवल्लीप 'साप्रत ॥ ७१ ॥ सुता 'प्राग' मुमिता 'वीद्व्या-^{कलेट} धुना त्वे
व 'कदार्थिता ॥ नास्फुट्सहसा स्वात । तद्दुजघटित 'हि 'तत् ॥ ७२ ॥ दु शीलेय सपत्नीयुम् । न्तु
नांनिमता तथा ॥ निरपत्येव 'वा' पुत्री । पित्रोर्दु खाय जायते ॥ ७३ ॥ फलकां सुता येषा । प
रमदिरमुडना ॥ वप्तुवित्तहरी नाचूत् । सुखिता भुवि ते नरा ॥ ७४ ॥ सुदयद्रियचापव्या-जात
कृत्य कृत 'यदि ॥ नैदृग्कर्म तथाप्यस्या । प्रजापाल तवोचित ॥ ७५ ॥ यत — ग्रपरावशन 'साधु ।
सहैदेकोपकारत ॥ रात 'चोपकृतीर्नाचो । नारायेदैकडु कृतात् ॥ ७६ ॥ जने 'कृतापराधेऽपि । नि
क्रोधा स्यु खडूत्तमा ॥ मध्यमा मध्यमक्रोधा । महानोधास्तथाधमा ॥ ७७ ॥ कदुकैरिव मत्तेज-
कुभै क्रीमिर्तपूर्विणौ ॥ रणातस्ते 'करौ 'वीर' । व्यूहो किमनलाजने ॥ ७८ ॥ प्रलयैति 'सुताकठे ।
विलग्य 'रुदितौ' तथा ॥ यथा 'सर्व' 'समीपस्थो-^{जना} ऽप्यासीद्वाप्याविलेकण ॥ ७९ ॥ विमुक्तजक्तपानी
या । विपादविधुराशया ॥ तीक्ष्णडु खजराकांता । सुदर्याह 'सगरुद ॥ ८० ॥ प्रसृत्वरयसो ज्योत्स्ना-

युगा न ॥ ७२ ॥ यत् — पत्ता 'य' कामजोगा । कालमणत, इह 'सञ्जवजोगा ॥ अ'पुवापव 'मन्नइ । त
 देश० हवि 'अ' जीवो 'मणे' सुक ॥ ७३ ॥ अततेनापि 'कात्रेन । वत्सा 'जीवो' न 'तृप्यति ॥ कामभोगै
 ६१ 'पुरागार—दाहफ 'सल्लिलै'खि' ॥ ७४ ॥ तथाहि—ग्रीष्मर्तौ^{ग्या} निर्जनेऽरण्ये । कश्चिदगारदाहफ ॥
 सहादाय 'पय' कुञ्ज—मगादगारहेतवे ॥ ७५ ॥ तस्मिन्नितस्ततो 'ब्रात्वा । छित्वा^उ 'दारुणि' चरिग ॥
 मध्याह्ने 'ज्वालयत्येप । राशीकृत्य 'पृथक्पृथक् ॥ ७६ ॥ ब्रमणेन 'प्रयासेन । ब्रुक्या^{परो ब्रमसे ल} चाग्निसेवया ॥
 ग्रीष्मग्रीष्मानुजावेन । दुस्महेनातपेन 'च ॥ ७७ ॥ स'तदातितृपाकातो । व्याकुली'वृत'विग्रह ॥
 कुञ्जाखिलोवुपानेऽपि । नापि^{प्राप} 'स्वास्थ्य' मनागपि ॥ ७८ ॥ 'सर्पतोऽपि' जल'पश्यन् । ब्रमद्दृष्टि 'स'
 मूर्धित ॥ अर्तध्यानपरश्चैव—मर्तश्चित्तमचितयत् ॥ ७९ ॥ तृपार्त 'स्वान्यगेहाना—मपीप्यमखि
 ल 'जल ॥ वापीकूपसर सिधू—दन्वतामपि^{समुद्र} 'हेलया ॥ १०० ॥ तथापि 'तृपितो' नीर—मीदमाणो
 ब्रमन्नह ॥ अत्यगाधजल 'कूप । मरुदेशे 'व्यलोकय ॥ १ ॥ लनाजिस्तव 'निक्षिप्य । कर्पिताईर्जपू
 लकात् ॥ मनाग्'पिवन्^{नरतारिणा} गलद्वारि—विप्रुप^{बुन्द} सुखिताभव ॥ १ ॥ दृष्ट्वा 'तस्यार्थ' तत्वार्थ । वत्सा 'शृ
 णुत'सप्रति ॥ वापीकूपसर सिधू—दधीनामपि' वारिभि ॥ ३ ॥ प्राग्'निपीनैर्यथांगार—दाहकोऽ

युगा | विणिवाय' नणुजति' जतुणो ॥ १४ ॥ मित्रमणहर'फासलालमा । अमुणिय' दोसंगुणो सयालसा
 देश० ॥ वप्रनि गयध वालिसा । रमणी'सर्गविमूढमणसा ॥ १५ ॥ इत्यादीन्येष्टनवति । ऋव्यान्यादिश्य
 ६३ 'सर्ववित् ॥ सुतानप्येष्टनवति । क्रमेण' प्रत्यंबुधत् ॥ १६ ॥ प्रभोरिति' गिरा जाति—स्मृतिमासा'
 'समे सुता ॥ ह्योभुक्तवपुरा भुक्त । सस्मरु स्वर्गिणा सुख ॥ १७ ॥ चितयतिस्स'सर्गार्थ—मिष्टौ'
 'या' सुखसपद ॥ एकातात्यतनिर्वाण—सुखाना'वर्णिक्ता 'क'ता ॥ १८ ॥ नवश्रोत'सर्वद्विष'—रम
 वीजत्सर्वधुणा ॥ मर्त्याना'तु'सुखाज्ञासा' । कामी'तुष्ठतरा'पुन ॥ १९ ॥ युग्म' ॥ अनुत्तरसुख'
 तेषा । सुचिर'वृक्तपूर्णिणा ॥ तुष्ठेषु'विषयेष्वेषु । न'रेमे'इथ'मनो'मनाग् ॥ २० ॥ यत—यदि
 दितपरमानदो । विषयसुख'मन्यते'हि'रमणीय ॥ तस्यैव'तैलमिष्ट । येन'न'दृष्ट'घृत'कापि ॥२१॥
 ग्रहमिद्रपठे'नित्य । सुखिता'ये'चिर'स्थिता ॥ प्ररताज्ञापरा'राज्य । न'तेषा'रुचे'हृदि ॥ २२ ॥
 यत—क्रीडिता'ये'चिर'हसा । निर्मलाजसि'मानसे ॥ तेषा'रुचिर्न'सेवाल-जटिजे'सातिक्राज
 सि ॥ २३ ॥ उद्धसचुद्धजात्राश्च । ततस्ते'स्वामिनदना ॥ नत्वा'विज्ञपयत्येव' । कृताजलिपुत्र'प्र
 भु ॥ २४ ॥ जन्ममृत्युजंरारोगै—स्तां देवात्र'ग्राध्यते ॥ त्वङ्गीरसायन'शुद्ध । यात्रांजतुर्न'सेवते ॥

युगा
देश०
रुन्वा
६५

जित्त

॥ ३४ ॥ देवासुरसंज्ञासीनो । हतं तातोऽपि तन्मुखात् ॥ ज्ञात्वैतन्मदनौचित्य । मनसि'त्रपस्यते
मनाक् ॥ ३५ ॥ राज्यलोभाद् ध्रुव'ज्येष्ठ । कनिष्ठात्रिस्वासयत् ॥ इति'तात' सुराश्चापि । हत'
ज्ञास्यति'चेतसि ॥ ३६ ॥ चरस्यायुधशालाया—मप्रवेशेन' हेतुना ॥ प्रेरितो'मत्रिसामतै—विरूप
तद्व्यधा'ध्रुव ॥ ३७ ॥ किञ्च—पालजावाहृषिष्टाश्चे—न्न'चलत्यग्रजाज्ञया ॥ तथापि'स' शुभान्वेपी'
। परुष'तर्जयेन्न'तान् ॥ ३८ ॥ यत—धृति'तर्जना' न'कार्या । शिष्य'सुहृद्भृत्य'सुत'कलत्रेषु ॥ द
ध्यपि'सुमध्यमान । त्यजति'स्नेह' न'सदेह ॥ ३९ ॥ तातोपाते'ततो'गत्वा । चानुनीयानुजन्म
न' ॥ ध्यानयाम्यत्र'राज्ये'च । स्थापयामि'निजे'निजे ॥ ४० ॥ अष्टापदे'ततो'गत्वा । नत्वा'च'
वृषजप्रभु ॥ सोदर्यान्'क्षमयामास । निजागो'जरत'कृती ॥ ४१ ॥ आह'चागत्य'राज्यात—वृजा
ना'विविध'सुख ॥ निजाग्रजस्मा'वत्सा । कृतार्थी'कुरुताधुना ॥ ४२ ॥ एव'सस्नेहमाहृता । जरते
नाग्रजन्मना ॥ रागद्वेषवियुक्तस्ते । नि सगा'न'वदत्यपि ॥ ४३ ॥ नून'दूना'ध्यमी'नाय । वदती
त्यसुखाग्निना ॥ दह्यमान'नृप'स्वामी । सिपेचेति'वचोऽमृतै ॥ ४४ ॥ मा'विपीद'वृथा'राजन् । दो
दूयारेक्योनया ॥ रोपतो'पवशा'नामी । यन्महातो'महर्षय ॥ ४५ ॥ यत—शत्रौ'मित्रे'तृणे'सै

युगा | यद्दत्त' प्रोज्यवस्त्रादि । श्रमणेपूपयुज्यते ॥ प्रां^३कृता' अपि' ते' धन्या । न' तु' राजा' प' मादृश ॥ १७ ॥
 देश० एव' विपादविद्याया-नन' वीढ्याथ' ऋपति ॥ तद्विपादापनोदाय । सुरेन्द्र सार्धमित्यवम् ॥ १८ ॥ कि
 यतो^{स्वग्रहा} स्वग्रहा' स्वामि-स्तेपा' दाने' च' कि' फल ॥ तत' प्रभुरवक्साभ्या-वग्रहा' पच' कीर्तिता ॥ १९ ॥
 ६७ तथाहि-सौधर्माधिपतेर्मैरो-दंदिणस्यामवग्रह ॥ उदिच्या' चापरेद्रस्य । देवेडावग्रहो' हस्तौ ॥ २० ॥
 राहु' पक्षवड' नृपतु-र्द्वितीय' श्यादवग्रह ॥ तृतीयो' मङ्गलेशस्य । तुष्ये' राग्यातरस्य' च ॥ २१ ॥
 साधो' साधार्मिक' साधु' । पचमस्तदवग्रह ॥ स्वस्वावग्रहदान' च । जवेदिष्टार्थसिद्धये ॥ २२ ॥ सौ
 धर्माधिपतिर्हृष्ट । प्रभुमेवमज्ञापत ॥ श्रमणानामनुज्ञात । सर्वे' स्वावग्रहो' मया ॥ २३ ॥ तदैव' भ
 रतो' दध्यौ । साधूना' स्वमवग्रह ॥ अहमप्यनुजानामि । धन्य' स्यामियतापि' यत् ॥ २४ ॥ तत
 स्वावग्रहोनुज्ञा-ज्ञाविपुण्यफला राया ॥ किंचित्प्रमुदितस्वात । सर्वज्ञमवदन्नुप ॥ २५ ॥ स्वैर' स
 र्वत्र' नि राका । पक्षवड' नृपतावनौ ॥ विहस्तु' महात्मानो-ऽनुज्ञातोऽवग्रहो' मया ॥ २६ ॥ किच' भो
 ज्यमिद' तात । कुत' कार्य' जिनोऽप्यवम् ॥ शुद्धधर्मक्रियोद्युक्ता । स्वल्पारभपरिग्रहा ॥ २७ ॥ इ
 त्त सर्वचारित्र । पचाणुव्रतधारिण ॥ राजन्' सत्पात्रमुच्यते । श्रमणोपासना' अपि ॥ २८ ॥ त

ते' त' तस्यमेचीरुथन् ॥ ७१ ॥ पश्चात् शनै रानैस्ते' च । साध्वेजावात्रिकुशा ॥ सर्वदापि' स्वस
 तान—सुखनिर्वाहं^{इच्छा} काम्यया ॥ ७२ ॥ स्वर्णगोचमिदानानि । स्वस्य' चान्यदपि' प्रिय ॥ स्वैर' जद्रक
 लोकेभ्यो । महाधर्मतर्यायदन् ॥ ७३ ॥ युग्म ॥ परिग्रहारजमना । यत्रहानिरता' अपि ॥ आत्मनि
 ब्रह्मजीजत्वा'—ते' पात्रत्वमपिप्रथन् ॥ ७४ ॥ खेष्टदानक्रियाचार—गर्भितानि' यद्वैद्या ॥ मुग्धप्रतार^{व्याप्य इच्छासि}
 णायामी । नव्यशास्त्राण्यरीरचन ॥ ७५ ॥ साध्वेजावे' च' तान्' मुग्धा । सञ्जुरुवेन' मेनिरे ॥ एर-
 डेऽपि' भवेत्पीठ । युतो' निर्वृद्धनिवृत्तौ ॥ ७६ ॥ तदुक्त' वेदपदवत् । तस्य मुग्धाश्च' मेनिरे ॥ जा
 त्यव' किमु' सदेग्धि । कर्पकौदितंर्मनि ॥ ७७ ॥ सुश्राठास्तेऽन्नवन्नैव । क्रमाज्जिनमतदुह ॥
 राज्ये' नि स्वामिके' कि' न । तलारदा' मलिम्युचा ॥ ७८ ॥ इतश्च—जित्वा' परखडभोक्तार । पच
 तो' भरतेश्वर ॥ ज्येष्ठब्राता' सहायुध । हा' विरू' राज्यधि' मूर्धित ॥ ७९ ॥ इति' सानुशयोऽथाशु
 । कामजोगविरक्तधी ॥ जितकाश्यपि' जग्राह । व्रत' बाहुवलिर्नली ॥ ८० ॥ युग्म ॥ तातोपातमु
 पेतस्या—धुना' प्रव्रजिता' पुरा ॥ वदनीया' नविष्यति । कनिष्ठा' ब्रातरो' मम ॥ ८१ ॥ उत्पन्ने' के
 वलज्ञाने । तद्यास्यामि' धियेति' स ॥ कायोत्सर्ग' विधायीस्था—त्तवैव' गिरिनिश्चल ॥ ८२ ॥ युग्म ॥

॥ ४ ॥ अतः क्लृप्तस्य पिष्टाद्यै—मलैः श्रोतोन्नयैर्बहिः ॥ विलयमानः किमप्यस्य । शरीरस्य 'न' शो
 भते ॥ ५ ॥ अहिः कथञ्चिद्यत्रैतत् । प्रोच्येत तथापि हि ॥ नैयग्रोधः फलमिव । मध्ये कृमिकुलो
 कुल ॥ ६ ॥ इदं शरीरं कर्पूर—कस्तूरीप्रभृतीन्यपि ॥ दृपयत्येव पाथोद—पयास्यपरभूस्वि ॥ ७ ॥
 यत्कृच्छ्रं कृन्मूत्रमल—स्वेदामयमयस्य च ॥ प्रसाधनं वपुस्तद् । गृहश्रोतोऽधिवासन ॥ ८ ॥ विर
 ज्यं विषयेभ्यो यै—स्तेपे मोक्षफलं तप ॥ तैरेव फलमेतस्य । जगृहे तत्र वेदिभिः ॥ ९ ॥ कि
 च—अरघट्टघटीन्याये—नेहिरं याहिरां हहा ॥ कुर्वतोऽद्यापि ससारे । निर्वद्यते न जतु ॥ १० ॥
 शुभध्यानामलजलैः । स्फुरन्निरिति मानसे ॥ प्रदालिताखिलमलो । राजहसोऽजवच्छुचि ॥ ११ ॥
 इदं श्रुत्वा भोग—सयोगेऽपि महामुना ॥ पद्मपत्रमिवालेप—मानसो भरतेश्वर ॥ १२ ॥ घृता
 तपत्रो वास्त्रो—वीज्यमानोरुचामर ॥ अवाप केवलज्ञान । तदैवादर्शसद्भानि ॥ १३ ॥ युग्म ॥
 अथात्तयतिनेपथ्य । कृतज्ञानोत्सव सुरैः ॥ दितौ भरतराजर्षि—विजहार प्रमोधयन् ॥ १४ ॥ स्वा
 मी सुता शतं ब्राह्मी—सुदर्यौ च सुते उभे ॥ शिवं कर्मदायादापु । क्रमेणाष्टापदाचरे ॥ १५ ॥
 सुतानामष्टनवते । प्रतिबोधविधायिनी ॥ ऐहिकामुष्मिकानेक—उ कर्मफलदर्शनी ॥ १६ ॥ आ

(१३) दुनिया में अच्छा या बुरा कुछ भी नहीं

कल कल स्वर में नदी बह रही थी। तट पर सत बोधिसत्व खड़े थे। एक पथिक ग और सत से कहा - आज का दिन बहुत अच्छा है। विवाह हुआ। जावन सगिनी तो। इतने में दूसरा पथिक गुजरा। उसने कहा - आज का दिन बहुत बुरा है। पत्नी का हो गई। घर उड़ गई। सत असमजस में डूबे। सत्य क्या है?

आखिर दिन से पूछा - तुम कैसे हो? अच्छे हो या बुरे? मौन स्वर में दिन ने कहा - सर्फ दिन हूँ, न अच्छा हूँ, न बुरा।

सत ने कहा - फिर कोई तुम्हें अच्छा कोई बुरा क्यों कहता है?

दिन ने कहा - जो मन के रोगी है, वे मुझे अच्छा या बुरा मानते हैं।

सत बोले - तुम्हारा आशय मैं समझा नहीं।

दिन ने कहा - मन चंचल है। चंचलता महामारी से भी भयानक रोग है। महामारी मृत्यु एक ही बार हाती है, मगर मन की चंचलता से जन्म-जन्म में अनेक बारा। इसके शिकार हैं - उन्हें मैं अच्छा या बुरा लगता हूँ। जो इसके शिकार नहीं, निरोग हैं - मैं न अच्छा लगता हूँ, न बुरा।

समाधान तर्कयुक्त था। पथिक सतुष्ट हुआ।

निष्कर्ष - दिन ही नहीं, दुनिया में कुछ भी अच्छा या बुरा नहीं। यह तो चपल की बाल लीला है। अच्छा या बुरा चंचल मन के फफोले हैं।

५५ पिंजरे का पछी पिंजरे में रहने का आदी हो चुका है ५६

किसी में उल्लेख आया है कि एक बार भगवान महावीर के पास एक ब्राह्मण हुआ। पूछा - प्रभु! आप सब जीवों को मुक्ति और मोक्ष की प्रेरणा देते हैं। यदि सार्वभौमिक मुक्ति हो जाए तो ये सब जाव जाएँगे कहाँ? क्या स्वर्ग और उसके ऊपर का लोक उनके लिए छोटा नहीं पड़ जाएगा? महावीर ने कहा - देवानुप्रिय! मैं तुम्हें इस प्रश्न का समाधान दूँगा। मगर इससे पहले तुम्हें मरण एक काम करना होगा। तुम्हें आज पूरा घर में जाकर यह कहना होगा - भगवान आये हैं वे सबकी इच्छा पूरी करेंगे जिसका इच्छा हो उस कागज पर लिखकर दे दो।

ब्राह्मण पूरे शहर में घूमा। अधिक से अधिक लोग उस अपनी इच्छाएँ लिखित में कर भगवान के सम्मुख पहुँचकर पत्रों का पढ़ने लगा - किसी ने सतान प्राप्ति की इच्छा लिखी। किसी ने दुकान चल निकलने की तरकाब पूछी। एक पत्नी ने अपने पति के दुष्टभाव का रोना रोया, किसी ने कार्ट-कचहरा का कस अपने पल में करने का उपाय पूछा। किसी ने पास होने का ता किसी ने चुनाव जीतने का वरदान माँगा। ब्राह्मण ने सभी इच्छाएँ पढ़कर सुना दी। मगर आश्चर्य! एक भी व्यक्ति ऐसा नहीं था जिसने मुक्ति माँगी। सभी को सासारिक सुख सुविधाओं की अभिलाषा है।

मनुष्य को मुक्ति की अभिलाषा कहाँ है? पिंजरे का पछी पिंजरे में रहने का आदी हो चुका है। उसे उड़ने के लिये बाहर निकालो, तो वह और ज्यादा सिमटने लगता है।